

VYLOUČENÍ DOBRA MANŽELŮ A DOBRA POTOMSTVA PODLE JURISPRUDENCE ŘÍMSKÉ ROTY

Šimon Polívka

Abstrakt:

Manželství vzniká vzájemným souhlasem snoubenců, kteří se tak navzájem odevzdávají a přijímají za účelem vytvoření manželství. Slova manželského slibu musí odpovídat úmyslu kontrahentů. Tato shoda se předpokládá, dokud se neprokáže opak. Rozpor mezi úmyslem snoubenců a slovy manželského slibu je příčinou vady manželského souhlasu. Pokud tedy snoubenci v okamžiku uzavírání manželství vylučují svým úmyslem samo manželství nebo některou z jeho podstatných vlastností či prvků, uzavírají manželství neplatně. Mezi podstatné prvky manželství náleží také dobro potomstva, které zahrnuje v sobě podle jurisprudence Římské roty tři podstatné součásti: dobro manželů, zrození potomstva a jeho výchovu. Žádnou z těchto součástí nesmí snoubenci v okamžiku uzavírání manželství vyloučit. Pokud by tak učinili, je manželství uzavřeno neplatně.

Klíčová slova: manželské právo – dobro manželů – dobro potomstva – vyloučení dobra potomstva

ÚVOD

Pojem „dobro potomstva“ (*bonum prolis*) nacházíme již v nauce svatého Augustina, který učí, že potomstvo má být s láskou přijato, dobře živeno a zbožně vychováno (*Amanter suscipiatur, benigne nutriatur, religiose educetur*).¹ Dobro potomstva, které je podstatným prvkem a spolu s dobrem manželů také cílem manželství (viz kán. 1055 § 1), se skládá ze tří součástí. Jedná se o lásku manželů, předání života a výchovu potomstva. Tyto tři

¹ AUGUSTINUS, *De genesi ad litteram*, Lib. IX, cap. VII, n. 12, in: PL, Tom 34, s. 397.

součástí se vzájemně prolínají, každá náleží k podstatě dobra potomstva,² a proto žádná z nich nesmí být vyloučena pozitivním úkonem vůle při uzavírání manželství.³ Toto vyloučení by znamenalo neplatnost manželství (viz kan. 1101 § 2).

1 POZITIVNÍ ÚKON VŮLE

Vyloučení dobra potomstva se týká manželského souhlasu, kterým se snoubenci navzájem odevzdávají a přijímají za účelem vytvoření manželství (kan. 1057 § 2). Skutečnost manželství ovšem není ponechána libovůli manželů, a to vzhledem k dobru manželů, potomstva i společnosti.⁴ Snoubenci si tedy nemohou obsah manželské smlouvy upravit podle vlastních názorů nebo sklonů, protože soubor práv a povinností obsažených v manželství je stanoven právem přirozeným a pozitivním. Snoubenci proto nejsou oprávněni podstatné prvky a vlastnosti manželství jakkoli měnit nebo vylučovat. Snoubenci si tak nestanovují rozsah vzájemné smlouvy, nýbrž tím, že uzavírají manželství, berou na sebe závazek společného života tak, jak je již daný co do nároků a závazků.⁵ S tím souvisí také skutečnost, že Kodex kanonického práva již definuje manželství nikoli jako smlouvu (*contractum*), jak tomu bylo v dřívější právní úpravě,⁶ nýbrž jako svazek (*foedus*).⁷ Tím je zdůrazněno, že manželský svazek je daný co do práv a povinností. Snoubenci tedy nevytvářejí mezi sebou smlouvu v běžném slova smyslu, kterou by případně mohli také měnit či zrušit, nýbrž společně naplňují to, co je obsahem manželského svazku.⁸ Manželství navíc nikdy není soukromou záležitostí manželů. Jedná se o svátost a všechny svátosti jsou úkony církve, a proto jsou manželé vázáni také kanonickými předpisy, které je zavazují ve svědomí.⁹

² Viz například dec. coram Burke, 19.10.1995, in: Monitor Ecclesiasticus 123 (1998), n. 4, s. 596, dec. coram Serrano Ruiz, 14.11. 1997, in: Rotae Romanae Decisiones (dále RRDec.) 89 (1997), s. 805.

³ Viz například dec. coram Cedillo, 20.3.2013, in: RRDec. 105 (2013), n. 5, s. 93.

⁴ Gaudium et spes, n. 48.

⁵ PEJŠKA, J. *Církevní právo III, manželské právo kanonické*, Theologický ústav Obořiště 1934, s. 6-7.

⁶ Viz. kán. 1012 § 1 CIC 1917.

⁷ Kán. 1055 § 1

⁸ Viz PASTWA, A. *Przymierze miłości małżeńskiej Jana Pawła II. idea małżeństwa kanonicznego*, Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, Katowice 2009, s. 173.

⁹ KONGREGACE PRO NAUKU VÍRY, *Epistula ad catholicam ecclesiam episcopos de receptio communionis eucharisticae a fidelibus qui post divortivum novas inierunt nuptias*, n. 8, AAS 86 (1994), s. 977.

Manželství vzniká zákonně projeveným souhlasem snoubenců. Norma týkající se manželského souhlasu obsahuje právní domněnku, podle které vnitřní souhlas odpovídá slovům popřípadě znamením,¹⁰ která se při uzavírání manželství používají (kán. 1101 § 1). Vzhledem k tomu, že se manželství těší přízni práva (viz kán. 1060), předpokládá se shoda mezi úmyslem a slovy či znamením do té doby, dokud se neprokáže opak. Vyjádřením manželského souhlasu snoubenci projevují vůli vytvářet spolu nejnvnitřnější společenství celého života se zaměřením na jejich dobro a zároveň na dobro potomstva. Snoubenci tedy mají svojí vůlí podstatný vliv na vznik manželství (viz kan. 1057 § 1), avšak nikoli na jeho podstatu a cíle.¹¹ S tím je spojena další právní domněnka. Ke vzniku manželského souhlasu je nutné, aby snoubenci věděli alespoň to, že manželství je trvalé společenství mezi mužem a ženou zaměřené k potomstvu, které vzniká na základě nějaké sexuální součinnosti. Znalost tohoto se po pubertě předpokládá (kán. 1096 §§ 1 a 2).

Vyloučení dobra potomstva, které je příčinou neplatnosti manželství, musí být vykonáno pozitivním úkonem vůle, to znamená vědomě a dobrovolně. Tento úkon vůle musí navíc existovat v okamžiku uzavírání manželství buď jako aktuální projev vůle vzbuzený v tomto okamžiku nebo jako virtuální úmysl, který byl vzbuzen sice dříve, avšak v okamžiku uzavírání manželství stále trvá.¹² *Bonum prolis* může být vyloučeno několika způsoby. Jedná se vždy o vyloučení některé skutečnosti, která je pro dobro potomstva konstitutivní.

2 SPOJENÍ DOBRA POTOMSTVA A DOBRA MANŽELŮ

Kánon 1055 § 1 definuje manželství jako svazek (*foedus*), kterým muž a žena vytvářejí nejnvnitřnější společenství života zaměřené na prospěch manželů a zrození potomstva. Podle jurisprudence Římské roty se dobro potomstva zakládá na vzájemném obdarování se manželů,¹³ a proto personalistický pohled na manželství (*totius vitae consortium*) předpokládá kromě dobra potomstva také dobro manželů (*bonum coniugum*), ze kterého plyne přirozené nasměrování manželství ke zrození potomstva.¹⁴ Dobro potomstva předpokládá dobro manželů v celé jeho šíři na základě skutečnosti, že dobro potomstva nespočívá pouze ve zplolení a zrození, nýbrž také

¹⁰ Kánon 1104 § 2 stanoví, že snoubenci vyjadřují manželský souhlas slovy, pokud nemohou mluvit, rovnocennými znamením.

¹¹ Dec. coram Vaccarotto, 9.7.2014, in: RRDec. 106 (2014), n. 7, s. 205.

¹² Dec. coram Ciani, 14.7.2004, in: RRDec. 96 (2004), n. 9, s. 488.

¹³ Dec. coram Pompeda, 11.4.1988, in: RRDec. 80 (1988), s. 202.

¹⁴ Dec. coram Pinto, 27.5.1983, in: Monitor Ecclesiasticus 36 (1985), s. 329-330.

ve výchově potomstva.¹⁵ To zcela jasně předpokládá manželství jako nerozlučné spojení muže a ženy, které zaručuje dětem řádný rozvoj fyzický, citový i duchovní.¹⁶

Manželství jakožto nejnvtitnější společenství celého života v sobě sice obsahuje nejen tělesné spojení, nýbrž také soužití na všech úrovních včetně duchovní,¹⁷ avšak právo na manželské spojení (*ius ad coniugalem actum*) jakožto součást dobra manželů je zcela přirozeně spojeno s dobrem potomstva, k jehož přijetí má být manželské spojení otevřeno.¹⁸ Tato nauka zdůrazněná koncilními dokumenty (GS 48) se odráží také v jurisprudenci Římské roty, která chápe právo na manželské spojení jako součást dobra potomstva.¹⁹

Pokud by tedy jeden ze snoubenců (případně oba) vylučoval manželské spojení, vylučuje tím nejen dobro manželů, nýbrž také dobro potomstva, které nemůže vzniknout, pokud manželé vylučují tělesné spojení určené k jeho zplození.²⁰ Dobro manželů proto neexistuje odděleně od dobra potomstva. Pokud tedy manželé odmítají manželské spojení (*ius ad coniugalem actum*), vylučují tím samým také potomstvo,²¹ k jehož zplození je manželské spojení přirozeně určeno. Tento postoj manželů (jednoho nebo obou), pokud byl přítomen v okamžiku uzavírání manželství, má za následek neplatnost manželství z důvodu vady souhlasu na základě vyloučení podstatného prvku manželství (kan. 1101 § 2).²²

Je ovšem nutné odlišit vyloučení práva na manželské spojení (*exclusio ipsum iuris*) od nevyužívání tohoto práva (*usus iuris*). Vadu manželského souhlasu a tím také neplatnost manželství zapříčiňuje pouze vyloučení práva na manželské spojení. Již v Novém zákoně nacházíme zmínku o dočasném odloučení manželů. Apoštol Pavel však zdůrazňuje, že je to možné pouze po vzájemné dohodě manželů a na krátký čas (1 Kor 7,5). Toto dočasné nevyužívání práva na manželské spojení není příčinou neplatnosti manželství.²³ Nedochází totiž pozitivním úkonem vůle k vyloučení manželského spojení, nýbrž pouze k jeho dočasnému nevyužívání, čímž nenastává vyloučení dobra manželů a tím také ani dobra potomstva. O platnosti manželství v této

¹⁵ Dec. coram Stankiewicz, 17.12.1993, in: RRDec. 85 (1993), n. 15, s. 780.

¹⁶ JAN PAVEL II., apoštolská adhortace *Familiaris consortio*, n. 37, AAS 74 (1982), s. 81-191, české vydání: Zvon, Praha 1992, s. 44.

¹⁷ GÓRALSKI W., *Małżeństwo*, in: Komentarz do Kodeksu prawa kanonicznego, tom. III/2, Pallottinum, Poznań 2011, s. 251.

¹⁸ Dec. coram Burke, 1.3.1990, in: RRDec. 82 (1990), s. 181.

¹⁹ Viz například dec. coram Jarawan, 10.3.1989, in: RRDec. 81 (1989), s. 194-195.

²⁰ Dec. coram Stankiewicz, 25.4.2002, in: RRDec. 94 (2002), s. 284.

²¹ srov. SABLE M., *Tradere et accipere: quaedam problemata de mutuo consensu circa ius ad prolem in causis matrimonialibus*, in: Periodica 82 (1993), s. 767-770.

²² Dec. coram Boccafolo, 11.6.1992, in: RRDec. 84 (1992), s. 345.

²³ Dec. coram Funghini, 15.3.1997, in: RRDec. 89 (1997), s. 181.

souvislosti rozhoduje skutečnost, zda v okamžiku uzavírání manželství snoubenci vyloučili nebo nevyloučili samo právo na manželské spojení. Pokud tato vada souhlasu nenastala, není pozdější nevykonávání práva na manželské spojení příčinou neplatnosti manželství.²⁴

Avšak na základě *debitum matrimoniale* musí být dočasné nevyužívání práva na manželské spojení uskutečněno po vzájemné shodě manželů. V souladu s ustanovením kánonu 1135 má každý z obou manželů stejnou povinnost i právo na to, co patří ke společenství manželského života. Vzhledem k tomu, že k podstatě manželství náleží nejvnitřnější společenství celého života (*totius vitae consortium*), je v přímém rozporu s tímto ustanovením, aby pouze jeden z manželů rozhodl o nevyužívání manželského spojení.²⁵ Příčinou dočasného nevyužívání manželského spojení mohou být důvody fyzické nebo duchovní. Mezi fyzické příčiny náleží především choroba, zranění nebo jakákoli jiná fyzická indispozice. Duchovní příčinou pak bude dočasné větší zaměření na modlitbu (viz 1 Kor 7,5), exercicie a podobně. Kterákoli z těchto příčin může být na straně obou manželů nebo pouze jednoho, avšak rozhodnutí o dočasném nevyužívání manželského spojení náleží vždy oběma manželům. Pouze tehdy, jsou-li důvody, především fyzické, objektivně natolik vážné, že by opak byl nerozumný a vzhledem k následkům také nebezpečný, není zapotřebí souhlasu druhého partnera.²⁶

3 VYLOUČENÍ POČETÍ POTOMSTVA

Vyloučení početí potomstva nespočívá v odmítnutí manželského spojení, nýbrž v zabránění jeho plodivého účinku. Tím sice nedochází k vyloučení manželského spojení jako takového, avšak vyloučena je jeho plnost. „Dochází tak k porušení jednoho ze základních mravních principů manželského života stanoveného Bohem, který člověk nemůže z vlastního popudu rozbít, a tím je nerozlučné spojení jednotícího a plodivého významu manželského spojení.“²⁷ Manželství tak není otevřené potomstvu, čímž dochází k vyloučení jednoho z podstatných prvků manželství (kan. 1055 § 1).

Vyloučení zplození může nastat například užíváním antikoncepčních prostředků jakéhokoli druhu, přerušováním manželského spojení a jakýmikoli jinými způsoby, kterými by se manželé úmyslně vyhýbali početí potomstva. Nevzniká tak plná jednota manželů, pokud jejich spojení, které je výrazem

²⁴ Dec. coram Sable, 24.3.2012, in: RRDec. 104 (2012), n. 9, s. 73.

²⁵ WIERZCHANOWSKI, R. *Dobro potomstva w kanonicznym prawie małżeńskim. Próba syntezy*, in: Tarnowskie studia teologiczne 35 (2016) 2, s. 66.

²⁶ BENEŠ, A. *Morální teologie*, Krystal Praha 1994, s. 203.

²⁷ PAVEL VI., encyklika *Humanae vitae*, art. 12, AAS 60 (1968), s. 488.

fyzické jednoty a jejich vzájemného a plného darování se jeden druhému, není otevřeno třetí osobě, dítěti.²⁸ Dochází tak k degradaci manželského spojení, které má být jedním z projevů nejvnitřnějšího společenství celého života (kan. 1055 § 1), na pouhý prostředek ukojení sexuálního pudu.²⁹

Také vyloučení početí potomstva jakožto vada manželského souhlasu musí být učiněno pozitivním úkonem vůle v okamžiku uzavírání manželství (*matrimonium in fieri*). Pokud by však manželé po nějaké době již za trvání manželství (*matrimonium in facto esse*) odmítali zplození dalších dětí, toto jejich rozhodnutí nemá žádný právní význam vzhledem k manželskému souhlasu danému při uzavírání manželství.³⁰ Pokud nastane situace, ve které manželé aktuálně z objektivních důvodů, nikoli pouze z důvodu sobectví, nemohou přijmout nový život, mohou využít období přirozené neplodnosti ženy a manželské spojení tak mohou konat pouze v tomto neplodném období. Toto řešení neznamená vyloučení potomstva, protože odpovídá lidské přirozenosti a není v rozporu s podstatným prvkem manželství. V nauce magisteria nacházíme mnohá ustanovení schvalující tento přístup jakožto odpovědné rodičovství. Na toto téma vícekrát hovořil papež Jan Pavel II.³¹ Téma odpovědného rodičovství je také předmětem nauky papeže Pavla VI.³² a Pia XII.³³ Velice zajímavá je skutečnost, že magisterium vydalo rozhodnutí na toto téma již v roce 1880. Posvátná Paenitentiarie předkládá svoji odpověď na otázku, zda je dovoleno manželské spojení úmyslně vykonané ve dnech přirozené neplodnosti. Takové jednání je považováno na rozdíl od jiných způsobů vyhnutí se početí za mravně přijatelné.³⁴ Ustanovení o odpovědném rodičovství nacházíme také v rozsudcích Římské roty, které potvrzují, že v takovém případě vyloučení dobra potomstva nenastává.³⁵

Zcela jiná situace vzhledem k *bonum prolis* nastává v případě neplodnosti. Manželé se nijak nevyhýbají početí potomstva, nenastalo tedy vyloučení dobra potomstva pozitivním úkonem vůle, avšak k početí z objektivních příčin

²⁸ Dec. coram Burke, 19.10.1995, in: RRDec. 87 (1995), n. 3-4, s. 558.

²⁹ GOŁĘBIEWSKA, A. *Froma wykluczenia bonum prolis w doktrynie i orzecznictwie Roty Rzymskiej*, in: *Ius matrimoniale* 17 (2012), s. 71.

³⁰ WIERZCHANOWSKI R., *Exclusio boni prolis i jego przyczyny. Doktryna i orzecznictwo Sądu Diecezjalnego w Tarnowie*, in: *Struktura i działalność Sądu Diecezjalnego w Tarnowie w latach 1983-2015*, red. Robert Kantor, Uniwersytet Papieski Jana Pawła II., Krakow 2016, s. 134.

³¹ Viz JAN PAVEL II., *Teologie těla*, Paulínky, Praha 2005, s. 557.

³² PAVEL VI., encyklika *Humanae vitae*, art. 10, AAS 60 (1968), s. 487.

³³ PIUS XII, *Allocutiones*, 26.11 1951, AAS 43 (1951), s. 859.

³⁴ SACRA PAENITENTIARIA, Resp. 16.6. 1880, in: Denzinger- Hünnemann, *Enchiridion Symbolorum*, n. 3148, Herder, Freiburg Basel Wien 2017, s. 790.

³⁵ Dec. coram Pinto, 20.7.1972, in: RRDec. 64 (1972), s. 482, dec. coram Davino, 25.01.1990, RRDec. 82 (1990), s. 21.

nezávislých na vůli manželů nemůže dojít. Neplodnost sama, na rozdíl od impotence, není příčinou neplatnosti manželství (kán. 1084 § 3) a manželství tím neztrácí svoji cenu.³⁶ Neplodnost by mohla být nanejvýš příčinou vady souhlasu tehdy, pokud by v souvislosti s ní došlo k podvodu za účelem dosažení souhlasu druhé strany. Zákonodárce uvádí, že se podvod musí týkat vlastnosti, která ze své povahy může vážně narušit společenství manželského života (viz kán. 1098). To se zcela samozřejmě vztahuje také na neplodnost, když je manželství ke zplodění dětí ustanoveno (kan. 1055 § 1).

Neplodnost sama nezneplatňuje manželství z toho důvodu, že dítě, nově počatý život, je a vždy zůstane darem Božím. Manželům proto nenáleží právo mít potomstvo (*ius ad prolem habendam*), nýbrž právo na manželské spojení, které je ze své podstaty zaměřené k početí potomstva.³⁷ Důvodem této skutečnosti je spolupráce s Bohem na vzniku nového lidského života. V okamžiku početí tvoří Bůh z ničeho duši nového člověka.³⁸ „Manželé mají při předávání daru lidského života zvláštní účast na Boží lásce a současně na jeho moci jako Stvořitele a Otce.“³⁹ Z toho jasně plyne, že manželé pouze spolupracují s Bohem, který je Pán a Dárce života, a proto jim nový život nenáleží jako vlastnictví, nýbrž jako dar. Podstatným prvkem manželství je tedy zaměření k potomstvu (*ordinatio ad prolem*), to znamená ochota potomstvo přijmout (*proles in suis principiis*), nikoli však samotný efekt zplodění (*proles in se ipsa*), který zůstává Božím darem.⁴⁰

Toto rozdělení mezi úmyslem potomstvo přijmout a jeho faktickým přijetím pochází od svatého Tomáše Akvinského, který spojuje manželský souhlas, tedy uzavření manželství, s ochotou potomstvo přijmout, protože bez tohoto úmyslu manželství nevznikne.⁴¹ Na tuto nauku svatého Tomáše se odvolávají také rozsudky Římské roty.⁴² Vada manželského souhlasu tak nenastává u osob neplodných nebo starších, které nemohou zplodit potomstvo, pokud pozitivním úkonem vůle v okamžiku uzavírání manželství nevylučovaly jakýkoli podstatný prvek manželství. Předpoklad, že v takovém manželství nedojde ke zplodění potomstva, neruší manželský souhlas, protože neplodnost

³⁶ JAN PAVEL II., apoštolská adhortace *Familiaris consortio*, n. 14, AAS AAS 74 (1982), s. 81-191, české vydání: Zvon, Praha, 1992, s. 20.

³⁷ Dec. coram Sable, 10.7.2008, in: RRDec. 100 (2008), n. 7, s. 217.

³⁸ Viz WOLF, V. *Syntéza víry*, Matice cyrilometodějská, Olomouc 2003, s. 73.

³⁹ JAN PAVEL II., apoštolská adhortace *Familiaris consortio*, n. 29, AAS 74 (1982), s. 81-191, české vydání: Zvon, Praha 1992, s. 34.

⁴⁰ KONGREGACE PRO NAUKU VÍRY, instrukce *Donum vitae*, II, n. 8, AAS 80 (1988), s. 97.

⁴¹ TOMÁŠ AKVINSKÝ, *Commentum in libro IV sententiarum*, Lib. IV, dist. 31, q. 1, art. 3, resp. in: S. Thomae de Aquino opera omnia, <https://www.corpusthomicum.org/snp4026.html>.

⁴² Viz například dec. coram Stankiewicz, 12.7. 1979, in: RRDec. 71 (1979), n. 7, s. 404.

nevychází z vůle manželů, nýbrž pouze z objektivní přirozené situace nezávislé na vůli manželů.⁴³

3.1 Vyloučení dobra potomstva v souvislosti s oplodněním *in vitro*

Specifickým způsobem vyloučení dobra potomstva je oplodnění *in vitro*. Zákonodárce stanoví, že platné a dokonané manželství vzniká tehdy, pokud manželé spolu uskutečnili lidským způsobem (*humano modo*) soulož, která je sama o sobě vhodná ke zplození dítěte (kan. 1061). Při umělém oplodnění, ať bylo provedeno jakýmkoli způsobem, však dochází k početí potomstva způsobem technickým, nepřirozeným, a proto se nejedná o početí lidským způsobem (*humano modo*). Z tohoto důvodu jsou všechny prostředky umělého oplodnění, které nahrazují manželské spojení, nepřijatelné, protože neodpovídají důstojnosti lidské osoby, které bylo Bohem dáno vznešené povolání darovat lásku a život.⁴⁴

Je proto zcela jednoznačné, že z morálního hlediska je jakékoli umělé oplodnění nedovolené, protože způsobuje úplné oddělení plodu od manželského spojení. „Tyto způsoby oplodnění se dějí mimo těla manželů, a to za spoluúčasti jiných osob. Život a identita lidských embryí je tak vydána do moci lékařů a biologů, a tak se nastoluje nadvláda techniky nad vznikem a osudem lidské osoby. Taková nadvláda již svojí povahou odporuje důstojnosti a rovnosti, které musí být společné rodičům a dětem.“⁴⁵

Z hlediska kanonického práva je důležité, zda tento způsob početí je nebo není vyloučením dobra potomstva. Poněkud zjednodušené je tvrzení, že umělé oplodnění je nedovolené pouze z důvodů morálních a nikoli kanonických.⁴⁶ Užití metod umělého oplodnění v sobě obsahuje rozpor mezi vůlí manžela (nebo obou) a skutečnou hodnotou manželství, což s sebou nutně nese nejen problém morální, nýbrž také právní.⁴⁷

Umělé oplodnění je v rozporu se samou podstatou manželství, protože se přímo týká otcovství a mateřství. Dítě počaté prostřednictvím umělého oplodnění není, striktně vzato, plodem manželství. Jakkoli je to dítě obou

⁴³ RICCIARDI G., *Procreazione responsabile ed esclusione del bonum prolis*, in: Studi Giuridici, tom. 22, Città del Vaticano 1990, s. 183.

⁴⁴ KONGREGACE PRO NAUKU VÍRY, instrukce *Dignitas personae*, n. 12, AAS 100 (2008), s. 858-887, české vydání: Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 2009, s. 17-18.

⁴⁵ *Ibidem*, n. 17, s. 22-23.

⁴⁶ GOŁĘBIEWSKA, A. *Froma wykluczenia bonum prolis w doktrynie i orzecznictwie Roty Rzymskiej*, in: *Ius matrimoniale* 17 (2012), s. 70.

⁴⁷ Viz kán. 1055 § 1, 1095 2°, 1011 § 2.

manželů (v případě homologního oplodnění), tak ve skutečnosti to není dítě jejich manželství, protože není počaté přirozeným způsobem. To je ovšem důvodem neplatnosti manželství, protože dochází k vyloučení přirozeného otcovství a mateřství, přestože je manželství otevřené pro početí potomstva jinými, to znamená nemanželskými prostředky.⁴⁸ Dobro potomstva je bezprostředně spojeno se zploděním, které v sobě obsahuje nerozdělitelné pouto mezi jednotlícím a plodivým prvkem manželského spojení, a tak v sobě obsahuje práva a povinnosti úkonů manželské lásky, které si musí zachovat otevřenost k předávání lidského života.⁴⁹ Při použití metod umělého oplodnění nedochází k výslovnému odevzdání se a přijetí mezi manžely vzhledem k dobru potomstva chápanému jako darování a přijetí manželské sexuality. Nepřirozené početí není dostačující pro integrální uskutečnění dobra potomstva, protože zbavuje partnera jeho vlastního práva na přirozené otcovství či mateřství, což je v rozporu dobrem potomstva.⁵⁰

Je tedy zcela evidentní, že metody umělého oplodnění jsou nepřijatelné nejen z hlediska morální teologie, nýbrž také z hlediska kanonického práva. Samo umělé oplodnění vylučuje jednotlící a plodivý prvek manželského spojení, čímž dochází k vyloučení dobra potomstva. Pokud by snoubenci vstupovali do manželství s rozhodnutím, že potomstvo bude počato pouze některou z umělých metod, jednalo by se zcela jistě o vadu manželského souhlasu. Vzhledem k využití genetického inženýrství nejen pro terapeutické účely není tato možnost ani zdaleka pouze na teoretické úrovni.⁵¹ Navíc tento přístup by zároveň obsahoval buď vyloučení manželského spojení, což je méně pravděpodobné, nebo užívání antikoncepčních prostředků, čím by došlo k vyloučení dobra potomstva jakožto podstatného prvku manželství.⁵²

Pokud by umělé oplodnění využili manželé, kteří neodmítají *ius ad coniugale actum*, ani žádným jiným způsobem nevylučují *bonum prolis*, avšak na základě neplodnosti nebo z různých zdravotních důvodů nemohou počít potomstvo, pak se bude jistě jednat o mravně nepřijatelné jednání, které ovšem nemá vliv na manželský souhlas (*matrimonium in fieri*). Snoubenci nevyloučili pozitivním úkonem žádný podstatný prvek ani podstatnou vlastnost manželství, a proto bylo manželství uzavřeno platně. Chybné jednání během manželského

⁴⁸ FRANCESCHI, H. *La giurisprudenza di merito sull'esclusione della prole nel recente volume delle decisioni rotali dell'anno 1995*, in: Quaderni dello Studio Rotale 11 (2001), s. 107-109.

⁴⁹ Viz dec. coram Stankiewicz, 22.2.1996, n. 15, in: RRDec. 88 (1996), s. 124.

⁵⁰ GÓRALSKI, W. *Wykluczenie dobra potomstwa w nowszym orzecznictwie rotalnym*, in: Ius Matrimoniale 15 (2004) 9, s. 130-131.

⁵¹ Viz KONGREGACE PRO NAUKU VÍRY, instrukce *Dignitas personae*, n. 27, AAS 100 (2008), s. 858-887, české vydání: Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 2009, s. 33.

⁵² Dec. coram Boccifola, 11.6.1992, in: RRDec. 84 (1992), n.4, s. 345.

života (*matrimonium in facto esse*) zpětně manželský souhlas neovlivňuje. Pro platnost manželství je důležitý okamžik jeho vzniku, tedy vyjádření souhlasu stran. Pokud v tomto okamžiku nenastala vada souhlasu, manželství je uzavřeno platně (viz kán. 1057 § 1).

Přímé vyloučení dobra potomstva tak v souvislosti s některou z metod umělého oplodnění nastane tehdy, pokud manželé při uzavírání manželství pozitivním úkonem vůle vylučují manželské spojení a početí potomstva plánují pouze umělými metodami. Stejně tak v případě, ve kterém manželé pozitivním úkonem vůle vyloučili jednotící a plodivý prvek manželského soužití, které úmyslně zneplodňují a početí potomstva předpokládají pouze s využitím umělého oplodnění.

Pokud snoubenci uzavřeli manželství platně, avšak později za trvání manželství použijí některou z umělých metod oplodnění, platnost jejich manželského souhlasu tím není nijak dotčena. Pouze v tomto případě tak platí, že umělé oplodnění je záležitostí morální teologie a nikoli kanonického práva. Avšak ani tato situace není zcela jednoznačná, protože využití umělého oplodnění jakožto hříšné jednání může být spojeno s vadou souhlasu například vzhledem k manželské nerozlučitelnosti. Snoubenci se mohou dohodnout, a s tímto úmyslem také uzavírat manželství, že se v případě neplodnosti rozejdou.⁵³ V souvislosti s umělým oplodněním, které odporuje přirozenému řádu, se tak může projevit úmysl odporující cílům manželství, které má právě v přirozeném řádu svůj základ.⁵⁴

3.2 Dočasné vyloučení potomstva (*prolis ad tempus exclusio*)

Vyloučení dobra potomstva však nenastává pouze přímým způsobem, nýbrž také nepřímým. Snoubenci při uzavírání manželství nevylučují přímo právo na manželské spojení, zplození ani výchovu potomstva, avšak svůj manželský souhlas dávají s rozhodnutím, že početí potomstva odloží. Manželé sice nevylučují výslovně samo právo, ale jeho využití odkládají na pozdější dobu. Stejná situace nastává také tehdy, pokud snoubenci v okamžiku uzavírání manželství počítají pouze s omezeným počtem potomstva.⁵⁵

⁵³ BAŁDYGA, M. *Wykluczenie bonum prolis w Kodeksie Prawa Kanonicznego z 1983 roku i Kodeksie Kanonów Kościołow Wschodnich*, in: *Kościół i prawo* 7 (2018) n. 1, s. 189.

⁵⁴ Srov. FRANCESCHI, H. *La giurisprudenza di merito sull'esclusione della prole nel recente volume delle decisioni rotali dell'anno 1995*, in: *Quaderni dello Studio Rotale* 11 (2001), s. 107-109.

⁵⁵ WIERZCHANOWSKI, R. *Exclusio boni prolis i jego przyczyny*. Doktryna i orzecznictwo Sądu Diecezjalnego w Tarnowie, in: *Struktura i działalność Sądu Diecezjalnego w Tarnowie*

Jak plyne z jurisprudence Římské roty, odložení početí na vhodnější čas *per se* nenarušuje manželský souhlas, pokud se jedná pouze o nevyužívání práva a nikoli o jeho vyloučení.⁵⁶ To znamená, že odložení zplodění potomstva samo o sobě není příčinou neplatnosti manželství, avšak může nastat situace, ve které se bude jednat o vadu manželského souhlasu. Rozhodující je skutečnost, zda snoubenci s odložením početí na pozdější období nevyloučili také samo dobro potomstva.⁵⁷ Totéž se týká také počtu potomstva. Pokud snoubenci uzavírají manželství s rozhodnutím o omezeném počtu dětí, může se jednat o vyloučení dobra potomstva. Zda k tomuto vyloučení skutečně došlo či nikoli, bude předmětem dokazování při posuzování nulity konkrétního manželství. Avšak z rozsudků Římské roty vyplývá, že rozhodnutí snoubenců mít pouze jedno dítě je příčinou vady manželského souhlasu z důvodu vyloučení dobra potomstva, a proto také příčinou neplatnosti manželství.⁵⁸ Pokud je jisté, že snoubenci v okamžiku uzavírání manželství měli úmysl vyloučit potomstvo absolutně a navždy, došlo tím k vyloučení samého práva a nejednalo se pouze o nevyužívání práva. Manželství je v takovém případě uzavřeno neplatně z důvodu vady souhlasu. Pokud je zplodění potomstva vyloučeno na určitý čas, jedná se o zneužití práva, které však není příčinou vady souhlasu, a proto také takto uzavřené manželství bylo uzavřeno platně.⁵⁹

Prolis ad tempus exclusio, pokud spočívá pouze v dočasném vyloučení či spíše odložení zplodění potomstva, nemá vliv na platnost manželství. V praxi to bude znamenat, že manželé budou uskutečňovat manželské spojení (*ius ad coniugalem actum*), dočasně však pouze v období přirozené neplodnosti ženy, nebo se dočasně zřeknou využívání práva na manželské spojení. V těchto situacích nedochází k vyloučení dobra potomstva, protože úmysl přijmout potomstvo nebyl vyloučen, ačkoli jeho uskutečnění je odloženo na pozdější dobu.⁶⁰

Jiná situace nastane, pokud snoubenci uzavírají manželství s úmyslem zcela vyloučit početí potomstva na dobu nijak neohraničenou. Vyloučení *bonum prolis* na dobu neomezenou je v jurisprudence Římské roty chápáno jako vyloučení navždy. Tím ovšem vzniká vada souhlasu z důvodu vyloučení dobra potomstva a na základě toho je manželství uzavřeno neplatně.⁶¹

w latach 1983-2015, red. Robert Kantor, Uniwersytet Papieski Jana Pawła II., Krakow 2016, s. 129.

⁵⁶ Dec. coram Stankiewicz, 24.7.1997, in: RRDec. 89 (1997), s. 645.

⁵⁷ Dec. coram Boccafolo, 17.1.2002, in: RRDec. 94 (2002), s. 5.

⁵⁸ Dec. coram Fiore, 15.10.1986, in: RRDec. 78 (1986), n. 6, s. 530, dec coram Stankiewicz, 29.10.1987, n. 6, in: RRDec. 79 (1987), s. 600.

⁵⁹ Dec. coram Stankiewicz, 17.12.1993, in: RRDec. 85 (1993), n. 16, s. 782.

⁶⁰ GÓRALSKI, W. Wykluczenie dobra potomstwa w nowszym orzecznictwie rotalnym, in: *Ius Matrimoniale* 15 (2004) 9, s. 128.

⁶¹ Dec. coram Huber, 26.11. 1993, in: RRDec. 85 (1993), n. 25, s. 725.

3.3 Podmínečné vyloučení potomstva

Nepřímým vyloučením *bonum prolis* je také jeho podmíněčné vyloučení. Snoubenci (jedna strana nebo obě) při uzavírání manželství stanoví konkrétní podmínku, kterou podmiňují svůj manželský souhlas. Nejedná se proto o přímé vyloučení dobra potomstva, avšak toto dobro je podmíněno skutečností, která doposud nenastala. Snoubenci tedy uzavírají manželství s výslovně stanovenou podmínkou do budoucna, na jejíž splnění váží svůj manželský souhlas.⁶² Zákodárce výslovně stanoví, že nelze platně uzavřít manželství pod podmínkou do budoucna (kan. 1102 § 1). Platnost manželství pod podmínkou do minulosti či přítomnosti závisí na tom, zda podmínka byla či nebyla splněna (kan. 1102 § 2), avšak podmínka do budoucna doposud splněna nebyla, a proto manželský souhlas není dán bezvýhradně. Nedochází k vytvoření nejvnitřnějšího společenství celého života (*totius vitae consortium*), protože jakákoli nesplněná skutečnost, kterou je manželství podmíněno, zneplatňuje manželský souhlas.⁶³ Nesplněná podmínka při uzavírání manželství zcela znehodnocuje slova slibu, která tak vlastně neodpovídají skutečnosti. Zatímco kontrahent říká: „Odevzdávám se ti a přijímám tě,“ tak ve skutečnosti myslí: „Odevzdávám se ti a přijímám tě, pokud nastane konkrétní skutečnost.“ Tím se vlastně v okamžiku vyslovení manželského souhlasu neodevzdává ani druhou stranu nepřijímá, a tak dochází zcela zřejmě k simulaci manželského souhlasu.

Vzniká otázka, zda by manželství uzavřené pod podmínkou nemohlo platit až od splnění této podmínky. Smluvní charakter manželství ovšem vyžaduje, aby vzniklo v okamžiku vyjádření manželského souhlasu.⁶⁴ Konsekvence spojené s touto teorií nelze ani domyslet. Snoubenci jsou od okamžiku vyjádření vzájemného souhlasu manželé se všemi právy a povinnostmi, které by jim ovšem v tomto případě nenáležely ihned, nýbrž až po splnění podmínky. Snoubenci by tak po vyjádření vzájemného souhlasu ve skutečnosti nebyli manželé. Manželský souhlas předpokládá vzájemné darování se a přijetí, které je bez výhrad. Proto je jakákoli podmínka do budoucna, byť by její splnění mělo nastat v blízké době, v rozporu s podstatou manželství, je příčinou vady manželského souhlasu a tím také neplatnosti manželství.⁶⁵

⁶² GÓRALSKI, W. *Małżeństwo*, in: Komentarz do Kodeksu Prawa Kanonicznego, Tom. III/2, Pallottinum, Poznań 2011, s. 304.

⁶³ GOŁĘBIEWSKA, A. *Forma wykluczenia bonum prolis w doktrynie i orzecznictwie Roty Rzymskiej*, in: *Ius matrimoniale* 17 (2012), s. 76.

⁶⁴ GÓRALSKI, M. *Małżeństwo*, in: Komentarz do Kodeksu Prawa Kanonicznego, Tom. III/2, Pallottinum, Poznań 2011, s. 304.

⁶⁵ BAŁDYGA, M. *Wykluczenie bonum prolis w Kodeksie Prawa Kanonicznego z 1983 roku i Kodeksie Kanonów Kościołów Wschodnich*, in: *Kościół i prawo* 7 (2018) n. 1, s. 189.

Z tohoto důvodu uzavírají neplatně manželství snoubenci, kteří v okamžiku uzavírání manželství podmiňují zplození potomstva splněním nějaké skutečnosti v budoucnu. Touto podmínkou může být například dokončení studií, dostavění domu nebo získání zaměstnání. Manželský souhlas tak není dáván bezvýhradně, protože je podmíněn dosud nenaplněnou skutečností. V praxi to znamená, že snoubenci jsou ochotni přijmout potomstvo pouze tehdy, pokud stanovená podmínka nastane, tedy pokud dostaví dům, získají zaměstnání a podobně. Tento úmysl je v rozporu s podstatou manželství, proto je vadou manželského souhlasu a manželství činí nulitním.⁶⁶ Nutno doplnit, že Kodex kánonů východních církví nepřipouští platné manželství uzavírané pod jakoukoli podmínkou, tedy také pod podmínkou do minulosti nebo do současnosti.⁶⁷

3.4 Vyloučení narození potomstva

K dobru potomstva náleží z povahy věci nejen jeho zplození, nýbrž také jeho narození. Příčina vady manželského souhlasu v souvislosti s narozením potomstva nespočívá ve vyloučení početí, manželé nevylučují ani své tělesné spojení, avšak nejsou ochotni potomstvo přijmout. V případě početí tak zcela samozřejmě počítají s potratem, popřípadě užívají abortivní antikoncepci, která způsobí smrt již počatého dítěte.⁶⁸ Zatímco právo na manželské spojení (*ius ad coniugale actum*) je možno dočasně nevykonávat a početí je možno odložit, tak usmrcení potomstva učiněné jakýmkoli způsobem je absolutně nepřijatelné. Pokud snoubenci mají tento úmysl v okamžiku uzavírání manželství, uzavírají je neplatně.⁶⁹ Neochota ochránit počatý život a rozhodnutí jej usmrtit je v přímém rozporu s podstatou manželství, ve kterém rodiče spolupracují s Bohem na vzniku nového života a tak mají zvláštní účast na Boží lásce a současně na jeho moci jako Stvořitele a Otce.⁷⁰ Právo na život je nedotknutelné⁷¹ a porušení této zásady je trestným činem, který je v případě dokonání potratu trestán exkomunikací *latae sententiae* (kan. 1397 § 2).

⁶⁶ GÓRALSKI, W. *Wykluczenie bonum prolis w najnowszym orzecznictwie Roty Rzymskiej*. In: *Biuletyn Stowarzyszenia Kanonistów Polskich*, 32 (2022), nr. 35, s. 83.

⁶⁷ Viz. kán. 826 CCEO.

⁶⁸ WIERZCHANOWSKI, R. *Bonum coniugum i bonum prolis jako przedmiot symulacji zgody małżeńskich*, in: *Teologiczne Studia Siedleckie* 10 (2013), s. 78.

⁶⁹ Dec. coram Bruno, 1.2.1991, in: *RRDec.* 83 (1991), n. 5, s. 68-69.

⁷⁰ JAN PAVEL II., apoštolská adhortace *Familiaris consortio*, n. 29, AAS AAS 74 (1982), s. 81-191, české vydání: Zvon, Praha 1992, s. 34.

⁷¹ JAN PAVEL II., encyklika *Evangelium vitae*, n. 2, AAS 87 (1995), s. 401-522, české vydání: Zvon, Praha 1995, s. 7.

Na závažnosti tohoto trestného činu nic nemění ustanovení státních zákonů, které potrat dovolují. V kanonickém právu nijak nemění podstatu trestného činu skutečnost, že státní zákony trestný čin (potrat, euthanasie) povolují.⁷²

3.5 Vyloučení výchovy potomstva (*ius ad educationem*)

Nedílnou součástí dobra potomstva je kromě zplazení a zrození také jeho výchova. Povinnost výchovy potomstva není jen pouhým dodatkem k *bonum prolis*, nýbrž je jeho integrální součástí.⁷³ Již svatý Augustin zdůrazňuje vzhledem k potomstvu, že má být s láskou přijato, dobře živeno a zbožně vychováno (*Amanter suscipiatur, benigne nutriatur, religiose educetur*).⁷⁴ Výchova je úkol zcela logicky následující po zplazení a zrození potomstva. Jedná se o nejzávažnější právo i povinnost rodičů (kán. 226 § 2), protože nestačí potomstvo zrodit, ale třeba je také vychovat.⁷⁵ Tato nutnost plyne ve svém nejhlubším základu ze stvoření člověka Bohem k věčnému cíli. Dítě samo nedokáže růst ani k obecné lidské zralosti, tím spíše nemůže samo růst ke zralosti duchovní. Výchova má za cíl, aby nově narozený člověk došel lidské dokonalosti. Proto je výchova povinností i právem rodičů, protože ti spolu uzavřeli nejnvtířnější společenství celého života (*totius vitae consortium*), což z povahy věci v sobě zcela samozřejmě obsahuje také výchovu narozeného potomstva (kan. 1055 § 1). Trvalý a nerozlučný svazek manželů je ideální prostředí pro rozvoj dítěte. Rodina je proto pro výchovu potomstva vlastním místem.⁷⁶ Výsledkem výchovy tak má být nejen růst užitečných členů lidské společnosti, nýbrž také počet Božích ctitelů na zemi i na věčnosti.⁷⁷ Rodiče tedy nepřijímají děti pouze pro sebe, nýbrž pro společnost i pro církev. Lidská osoba se nejen rodí v rodině a je výchovou uváděna do lidské společnosti, nýbrž znovuzrozením ve křtu a výchovou ve víře je také uváděna do rodiny Boží, do církve.⁷⁸

Výchova potomstva je mnohostranná, a proto v sobě obsahuje více prvků. Jedná se o výchovu fyzickou, společenskou, kulturní, mravní a náboženskou

⁷² SYRYJCZYK, J. *Kanoniczne prawo karne, częśc szczególna*, Wydawnictwo Uniwersytetu Kardynała Wyszyńskiego, Warszawa 2003, s. 172.

⁷³ Dec. coram Stankiewicz, 17.12.1993, in: RRDec. 85 (1993), n. 15, s. 780.

⁷⁴ AUGUSTINUS, *De genesi ad litteram*, Lib. IX, cap. VII, n. 12, in: PL, Tom 34, s. 397.

⁷⁵ GÓRALSKI, W. *Małżeństwo*, in: Komentarz do Kodeksu Prawa Kanonicznego, Tom. III/2, Pallottinum, Poznań 2011, s. 340.

⁷⁶ Viz JAN PAVEL II., apoštolská adhortace *Familiaris consortio*, n. 29, AAS 74 (1982), s. 81-191, české vydání: Zvon, Praha 1992, s. 34.

⁷⁷ MARTINŮ, J. *Manželské právo církve katolické*, vlastním nákladem, Olomouc 1928, s. 26.

⁷⁸ JAN PAVEL II., apoštolská adhortace *Familiaris consortio*, n. 36, AAS 74 (1982), s. 81-191, české vydání: Zvon, Praha 1992, s. 43.

(kan. 1136). Z hlediska kanonického práva je proto zásadní otázka, které z těchto prvků výchovy potomstva jsou konstitutivní pro dobro potomstva jakožto podstatný prvek manželství. To znamená, který prvek výchovy, pokud je vyloučen pozitivním úkonem vůle v okamžiku uzavírání manželství, činí manželství nulitním.

Uvedené prvky výchovy se v kanonické tradici rozdělují na dvě části, fyzické dobro (*bonum physicum*) a dobro morálně náboženské (*bonum spirituale*). Dobro fyzické lze charakterizovat jako předání a zachování lidského života.⁷⁹ Dobro morálně náboženské v sobě obsahuje ostatní prvky, to znamená výchovu společenskou, kulturní, mravní a náboženskou. Jedná se o utváření celé osoby se zaměřením na poslední cíl a zároveň na prospěch společnosti (kán. 795). Jakkoli je *bonum spirituale* nesmírně důležité pro rozvoj potomstva, není předmětem manželského souhlasu.⁸⁰ Podle kanonické tradice je součástí *bonum prolis* pouze fyzické dobro potomstva (*bonum physicum*). Z toho plyne zásadní skutečnost, že příčinou vady manželského souhlasu je pouze vyloučení zplodění, narození a zajištění fyzického rozvoje dítěte, který začíná již v okamžiku početí.⁸¹

Bonum prolis jakožto právo na výchovu (*ius ad educationem*) se ve smyslu kánonu 1101 § 2 týká pouze fyzického dobra potomstva. Pouze vyloučení tohoto dobra je příčinou neplatnosti manželství. *Bonum spirituale* je právem i povinností rodičů (kan. 1136), avšak není předmětem manželského souhlasu v okamžiku uzavírání manželství (*matrimonium in fieri*). Realizace tohoto práva nastává až během společného života v manželství (*matrimonium in facto esse*). Zanedbání či vyloučení výchovy v těchto aspektech je závažným porušením rodičovských povinností a jako takové je hříšným jednáním. Pokud rodiče nechají dítě pokřtít či vychovat v nekatolickém náboženství, jedná se již také o trestný čin (kán. 1367). Jakkoli je takové jednání opatřeno trestní sankcí, nemá vliv na vznik manželského souhlasu, a proto také není příčinou neplatnosti manželství. Vadu manželského souhlasu tak působí pouze vyloučení fyzického dobra potomstva.⁸²

⁷⁹ STANKIEWICZ A., *L'esclusione della procreazione ed educazione della prole*, in: Studi Giuridici 22 (1990), s. 169.

⁸⁰ Dec. coram Stankiewicz, 29.5.1988, in: RRDec. 80 (1988), s. 186.

⁸¹ SOBAŃSKI, R. *Symulacja częściowa w ujęciu k. 1086 § 2 a nauka o małżeństwie konstytucji Gaudium et spes*, Śląskie Studia Historyczno-Teologiczne 2 (1969), s. 31, viz též dec. coram Canestri, 8.7.1941, in: RRDec. 33 (1941), n. 6-7, s. 603-604.

⁸² SZTYCHMILER, R. *Wykluczenie potomstwa w świetle najnowszego orzecznictwa Roty Rzymskiej*, in: Ius Matrimoniale 11 (2000) 5, s. 113.

ZÁVĚR

Manželství je svojí podstatou zaměřeno k dobru manželů a ke zrození a výchově potomstva. Manželství vzniká projevením manželského souhlasu snoubenců a tento souhlas nelze ničím nahradit (kán. 1057 §2). Podle ustanovení práva (kán. 1101 § 1) se předpokládá shoda mezi vnitřním úmyslem a slovy manželského slibu. Pokud se slova a úmysl neshodují, nastává vada souhlasu, která je příčinou neplatnosti manželství. Snoubenci si nestanovují obsah manželské smlouvy, nýbrž tím, že uzavírají manželství, berou na sebe závazek společného života tak, jak je již dán co do nároků a závazků. Snoubenci nemohou vyloučit samo manželství nebo jakoukoli jeho podstatnou vlastnost či podstatný prvek. Pokud by toto vyloučení nastalo již v okamžiku uzavírání manželství, bylo by manželství uzavřeno neplatně.

Dobro potomstva jakožto jeden z cílů manželství obsahuje podle jurisprudence Římské roty tři součásti: dobro manželů, zrození potomstva a jeho výchovu. Žádnou z těchto součástí dobra potomstva nesmí snoubenci v okamžiku uzavírání manželství vyloučit pozitivním úkonem vůle. Pokud by tak učinili, jedná se o vyloučení jednoho z cílů manželství (u vyloučení manželského spojení obou cílů), což je příčinou neplatnosti manželství. Pokud by však k vyloučení došlo později za trvání manželství, jedná se sice o hříšné jednání, ale vzájemný souhlas tím zpětně ovlivněn není. Stejně tak případné dočasné odložení početí potomstva nebo dočasné nevykonávání práva na manželské spojení není podle jurisprudence Římské roty příčinou vady manželského souhlasu.

Použitá literatura

KONGREGACE PRO NAUKU VÍRY. *Instrukce Dignitas personae.*, AAS 100 (2008), s. 858-887, české vydání: Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 2009.

KONGREGACE PRO NAUKU VÍRY. *Instrukce Donum vitae.* II, n. 8, AAS 80 (1988), s. 97.

JAN PAVEL II. *Encyklika Evangelium vitae.* AAS 87 (1995), s. 401-522, české vydání: Zvon, Praha 1995.

JAN PAVEL II. *Apoštolská adhortace Familiaris consortio.* AAS 74 (1982), s. 81-191, české vydání: Zvon, Praha 1992.

PAVEL VI. *Encyklika Humanae vitae.* AAS 60 (1968), s. 481-503.

SACRA PAENITENTIARIA. Resp. 16.6.1880, in: Denzinger-Hünnermann, *Enchiridion Symbolorum*, n. 3148,

Herder Freiburg Basel Wien 2017.

TOMÁŠ AKVINSKÝ. *Commentum in libro IV sententiarum.* Lib. IV, dist. 31, q. 1, art. 3, resp. in: S. Thomae de Aquino opera omnia, <https://www.corpusthomicum.org/snp4026.html>.

- BAŁDYGA, M. *Wykluczenie bonum prolis w Kodeksie Prawa Kanonicznego z 1983 roku i Kodeksie Kanonów Kościołow Wschodnich*. In: *Kościół i prawo* 7 (2018) n. 1, s. 181-200.
- BENEŠ, A. *Morální teologie*. Krystal: Praha, 1994.
- FRANCESCHI, H. *La giurisprudenza di merito sull'esclusione della prole nel recente volume delle decisioni rotali dell'anno 1995*. In: *Quaderni dello Studio Rotale* 11 (2001), s. 81-112.
- GOŁĘBIEWSKA, A. *Forma wykluczenia bonum prolis w doktrynie i orzecznictwie Roty Rzymskiej*. In: *Ius matrimoniale* 17 (2012), s. 65-84.
- GÓRALSKI, W. *Wykluczenie bonum prolis w najnowszym orzecznictwie Roty Rzymskiej*. In: *Biuletyn Stowarzyszenia Kanonistów Polskich*, 32 (2022), nr. 35, s. 71-90.
- GÓRALSKI, W. *Wykluczenie dobra potomstwa w nowszym orzecznictwie rotalnym*. In: *Ius Matrimoniale* 15 (2004), s. 115-136.
- MARTINŮ, J. *Manželské právo církve katolické*. Vlastním nákladem, Olomouc 1928.
- PASTWA, A. *Przymierze miłości małżeńskiej Jana Pawła II. idea małżeństwa kanonicznego*. Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, Katowice 2009.
- PEJŠKA, J. *Církevní právo III, manželské právo kanonické*. Theologický ústav, Obořiště 1934.
- RICCIARDI, G., *Procreazione responsabile ed esclusione del bonum prolis*. In: *La Similazione nel consenso Matrimoniale Canonico*, Città del Vaticano 1990, s. 175-187.
- SABLE, M., *Tradere et accipere: quaedam problemata de mutuo consensu circa ius ad prolem in causis matrimonialibus*. In: *Periodica* 82 (1993), s. 757-778.
- SOBAŃSKI, R. *Symulacja częściowa w ujęciu k. 1086 § 2 a nauka o małżeństwie konstytucji Gaudium et spes*, *Śląskie Studia Historyczno-Teologiczne* 2 (1969), s. 31-49.
- STANKIEWICZ, A. *L'esclusione della procreazione ed educazione della prole*. In: *La Similazione nel consenso Matrimoniale Canonico*, Città del Vaticano 1990, s. 149-174.
- STAWNIAK, H. *Uprawnienie-obowiązek zrodzenia i wychowania potomstwa w świetle kanonicznego prawamałżeńskiego*. In: *Prawo Kanoniczne* 32 (1989) 3-4, s. 125-142.
- ŚWITO, L. *Istota bonum prolis*. In: *Prawo Kanoniczne* 45 (2002) 3-4, s. 53-105.
- SZTYCHMILER, R. *Wykluczenie potomstwa w świetle najnowszego orzecznictwa Roty Rzymskiej*. In: *Ius Matrimoniale* 11 (2000) 5, s. 103-122.
- WIERZCHANOWSKI, R. *Dobro potomstwa w kanonicznym prawie małżeńskim. Próba syntezy*. In: *Tarnowskiestudia teologiczne* 35 (2016) 2, s. 51-72.
- WIERZCHANOWSKI, R. *Bonum coniungum i bonum prolis jako przedmiot symulacji zgody małżeńskiej*. In: *Teologiczne Studia Siedleckie* 10 (2013), s. 67-80.

Exclusion of the good of progeny according to the jurisprudence of the Roman Rota***Summary:***

Marriage arises by mutual consent of the engaged couple who give themselves to and accept each other so as to create marriage. The words of the marriage vows must correspond to the parties' intention. Such accord is supposed until the contrary is proved. The contradiction before the engaged couple's intention and the words of the marriage vows is cause of a defect of marital consent. Therefore if the engaged, at the moment of contracting marriage, intend to exclude marriage itself or any of its essential properties or elements, they contract marriage invalidly. The good of progeny which, according to the jurisprudence of the Roman Rota, includes three substantial elements: the good of the spouses, birth of progeny and the upbringing thereof, belongs to the substantial elements of marriage. The engaged must not exclude any of these elements at the moment of contracting marriage. If they did so, their marriage would be contracted invalidly.

Key words: *marital law – good of the spouses – good of progeny – exclusion of the good of progeny*

ICLic. Mgr. et Mgr. Šimon Polívka, PhD.
Diocesan Court of the Diocese of Litoměřice